

sunt inter se adæquate in coexistendo et durando. Unde recte sequitur, quod est æternum coexistere cuicumque rei temporali, et omnibus quæ illi coexistunt, et omnibus etiam temporibus, etiamsi in infinitum durent, et omnibus ac singulis partibus et instantibus eorum. E contrario vero non sequitur, quod est in duratione creata, et per illam coexistit æternitati, consequenter coexistere omnibus aliis rebus vel temporibus; ergo signum est nullam durationem creatam adæquate coexistere æternitati, sed hanc semper excedere. Tandem hoc satis declarat exemplum de immensitate; nam ita Deus est in rebus, ut totus sit in qualibet, et consequenter coexistat illi toti, et quælibet res creata toti Deo secundum locum, non tamen totaliter neque adæquate; quia extra quamlibet rem totus Deus est, et quamvis corporalia loca augentur, Deus potest esse in pluribus et majoribus.

Temporalia non vere dicuntur Deo coexistere ab æterno.

12. *Assertio tertia.* — Tertio, principaliter sequitur ex dictis, res temporales et creatas non posse vere ac proprie dici coexistere Deo ab æterno, etiam in æternitate. Ita docent auctores secundæ sententiæ; et licet priores aliter loquantur, tamen nec D. Thomas illo modo unquam locutus est, ut infra ostendam, neque in rigore videtur vera aut probanda sententia. Quod sic ostendo: nam imprimis res quæ in se non existit, et quando in se non existit, non potest dici existere in æternitate; sed res creatæ, ab æterno non extiterunt in seipsis, et in propria existentia et duratione; ergo neque ab æterno extiterunt in æternitate; ergo neque ab æterno coexistunt, vel coextiterunt realiter æternitati. Major probatur, quia existere in æternitate supponit existere in se; tum quia hæc illatio: Existit in æternitate, ergo existit, non est (ut aiunt) a secundum quid ad simpliciter, sed est ab inferiori ad superius affirmative; quia existere in æternitate non est conditio diminuens ipsum existere in se, sed addit supra illud denominationem vel relationem ad aliud, simul existens; tum etiam quia esse in extrinseca duratione, et quasi communi seu superiori ac excedente, supponit esse in propria, sicut esse in loco communi supponit esse in aliquo proprio, qui sub communi contineatur; sed res creatæ non di-

cuntur esse in æternitate tanquam in propria duratione, sed tanquam in extrinseca et communi seu superiore; ergo, ut sint in æternitate, necessario debent supponi esse in aliqua propria et intrinseca duratione, et hoc est in seipsis existere. Sicut enim sine fundamento non potest intelligi relatio, ita neque existentia in alio seu cum alio sine existentia in se.

13. Tandem, quia dum res dicitur existere in æternitate, duo de illa dicuntur, unum quod existat, alterum quod in æternitate existat. Primum horum non potest esse denominatio extrinseca; nulla enim res potest dici existens per denominationem extrinsecam ab alio; ergo nec potest aliquid dici existens in æternitate per solam denominationem extrinsecam ab æternitate Dei; ergo, ut dicatur res existens in æternitate, debet supponi in se existens intrinsece, et ab æternitate solum accipiet denominationem quantum ad illud quod est esse in æternitate; ergo, sicut simpliciter et absolute non possunt dici res creatæ, ab æterno existere, neque in propria duratione existere, ita nec possunt dici in æternitate existere; ergo nec possunt dici ab æterno æternitati realiter coexistere. Probatur hæc consequentia, quia coexistere realiter, supponit existentiam utriusque extremi in ordine ad eandem durationem seu mensuram, ita ut in qua duratione dicuntur coexistere realiter, in eadem debeat utrumque existere; ergo, si Deus et creatura ab æterno coexistunt in æternitate, non tantum Deus, sed etiam creatura ab æterno existit in æternitate; ostensum est autem hoc esse falsum, scilicet creaturam ab æterno existere, etiam cum illo addito, *in æternitate*; ergo etiam illud aliud falsum est, scilicet coexistere realiter ab æterno, etiam in æternitate.

14. *Aliquorum evasio.* — Respondent aliqui, in hujusmodi locutione: Creatura coexistit æternitati Dei, verbum illud seu copulam de præsentis duplicem sensum efficere posse. Unus est, ut verbum *est*, consignificet aliquid instans nostri temporis, vel aliquam partem ejus seu durationem creatam; et hoc modo fatentur esse falsam locutionem. Alius vero esse potest, ut verbum illud solum consignificet instans æternitatis, et totam temporis latitudinem quæ illi coexistit, vel coexistere potest; et hoc sensu defendunt veram esse locutionem, ut quando dicimus, nunc seu hoc tempore esse ægritudinem et salutem, non significamus pro eodem temporis instanti hæc omnia simul contingere, sed per illud nunc

designamus cursum hujus vitæ in quo hæc omnia existunt, quædam in uno tempore, alia in alio, omnia vero in nunc hujus vitæ; ita dicunt esse omnia in nunc æternitatis. Quidam vero addunt, per verbum de præsentis, locutiones illas recte verificari in dicto sensu, non tamen per verbum de præterito; ut si dicamus: Creaturæ fuerunt, vel coextiterunt æternitati, quia verbum de præsentis convenit æternitati, quæ semper est; non sic autem verbum de præterito, quia in æternitate non est præteritum, neque futurum, sed tantum præsens.

15. *Præcluditur.* — Verum hæc omnia imprimis magis pertinent ad modum loquendi, quam ad veram existentiam vel existentiam realem veram rerum in æternitate; quin potius, si attente res consideretur, ille modus consignificandi totam latitudinem temporis per modum unius diei præsentis, fit potius per apprehensionem intellectus, quam in re subsistat, sicut loquimur de toto die, vel anno, ac si nunc esset præsens, cum revera secundum existentiam suam non ita sit; et ita illa similtas seu præsentia magis est secundum rationem objectivam, quam secundum realem coexistentiam. Deinde, admissa etiam illa significatione et apprehensione, in rigore non videtur vere dici, quod omnes res creatæ sunt ab æterno existentes, vel coexistentes æternitati, seu in æternitate; quia aliud est coexistere æternitati, aliud ab æterno coexistere; illud primum indefinitum est et particulare, et pro brevi tempore verificari potest, et ita potuit ab æterno cognosci et significari per propositionem de futuro, vel de præsentis, in ea significatione ampla jam declarata; tamen posterior locutio facit sensum universalem et distributivum, et significat illam coexistentiam semper et absque initio fuisse. Hoc autem falsum est, quia coexistentia includit existentiam utriusque extremi, et hæc non semper fuit, neque sine initio. Item quia verbum, *est*, prout dicitur ampliari ad completam totam temporis latitudinem, non amplectitur aliquod tempus ab æterno existens, sed tantum differentias ejus, ex quo initium habuit; ergo etiam ratione talis significationis non potest illa locutio esse vera cum illo addito, *ab æterno*.

16. *Res successive coexistunt in æternitate.* — Atque ex his tandem infero res creatas non simul existere, vel coexistere in æternitate, secundum rem loquendo, sed successive, prout in se successive fiunt et existunt. Pro-

batur ex eodem principio, quia coexistentia supponit existentiam extremorum; sed res creatæ neque inter se simul coexistunt, sed una post aliam; neque in æternitate, quia in illa non sunt, nisi media propria existentia et duratione; ergo in nullo vero sensu dici possunt simul coexistere realiter.

17. *Objectio solvitur.* — Dices: ergo etiam Deo coexistent successive; ergo est successio in ipsa Dei æternitate. Respondetur concedendo primam consequentiam, negando secundam; nam res quæ prius existit, prius etiam coexistit æternitati, quam altera quæ posterius fit, et hoc etiam modo Deus ipse prius coexistit uni rei, quam alteri, et hoc modo admittimus successionem in hac coexistentia. Item, quia hæc coexistentia non est æterna; incipit ergo in tempore; ergo eadem ratione potest in ea esse prius et posterius, et finiri etiam potest, si res quæ incipit desinat esse. Omnia vero hæc solum ponunt in Deo denominationem extrinsecam ab alia re, quæ simul cum illo existit; et ideo non indicant successionem in æternitate Dei, sed in rebus quæ simul cum illa existunt. Exemplum sensibile est in arbore immobili permanente in flumine, quæ successive præsens est seu propinqua secundum locum aquis fluentibus, non per successionem quæ sit in arbore, sed in aquis; et exemplum de immensitate, supra adductum, id declarat. Nam Deus in tempore incipit esse in rebus, et desinit etiam esse in illis per earum tantum mutationem. Imo, quoad hoc id facere invenitur in ævo Angelorum, nam idem manens successive coexistit temporalibus rebus, quæ successive fiunt.

Res objective solum ab æternitate Deo præsentis sunt.

18. *Ultima assertio.* — *Explicantur in hunc sensum Patres citati ad initium capituli.* — *Objectio.* — *Solvitur.* — Ultimo, ex dictis concludo res creatas, simpliciter loquendo, non esse præsentis Deo ab æterno secundum realem coexistentiam, sed tantum objective in ordine ad æternam scientiam Dei, quantum ejus intuitus æternus simul cadit in omnia tempora, ac si jam essent actu existentia. Hoc non indiget nova probatione, nam prior pars negativa demonstrata est ex dictis; posterior vero sequitur a sufficienti enumeratione ex priori; nam testimonia et rationes initio adductæ probant aliquo modo omnia esse ab

æterno præsentia divinæ scientiæ; ergo si hoc non est verum propter coexistentiam æternam, necesse est ut saltem propter objectivam verum sit. Et revera Sancti citati nihil aliud intendunt, ut facile constabit consideranti eorum verba. Hoc enim dixit Augustinus: *Non aliter novit futura quam facta, quia in ejus dispositione jam tempora facta sunt*; et Gregorius: *Deo futurum nihil est, ante cujus conspectum non transeunt futura, neque veniunt*; et Boetius: *Talia apud se præsentia spectat, qualia in tempore futura proveniunt*. Dices: cur ergo hi Patres negant in Deo præscientiam futurorum proprie dictam, sed solum scientiam? Nam sola objectiva præsentia non excludit propriam præscientiam. Nam etiam astrologus qui præscit futuram eclipsim, habet illam objective præsentem, et nihilominus propriissime præscit illam, quia illa propositio solum indicat talem scientiam duratione antecedere objectum suum; ergo, quando Sancti negant scientiam Dei esse præscientiam, astruere volunt non solum objectivam præsentiam, sed etiam realem secundum coexistentiam. Respondeo, si hoc argumentum esset validum, etiam probare in Deo non esse proprie prædefinitionem, nec prædestinationem, cum tamen iidem Sancti hæc et similia Deo tribuant cum omni proprietate. Deinde, in omni etiam proprietate, certissimum est scientiam Dei, sicut et Deum ipsum, duratione antecedere rerum omnium creaturarum existentiam: ergo, si illa particula, *præ*, solum denotet hanc antecessorem, certissimum erit esse in Deo præscientiam cum omni proprietate. Non ergo dicti Patres in hoc sensu hoc negarunt, sed per quamdam exaggerationem locuti sunt, ut declararent perfectionem scientiæ, quam Deus habet de futuris; nam illa tam clare et distincte cum omnibus circumstantiis intuetur, ac si præsentia actu jam existerent; ideoque scientia illa non est abstractiva, sed propriissima intuitio; ad hoc ergo significandum, dixerunt illam non tam esse dicendam præscientiam, quam scientiam. Nam more humano loquendo, quæ præsciuntur, non ita clare et distincte cognoscuntur; ut in dicto exemplo, astrologus, qui præscit futuram esse eclipsim, non apprehendit et cognoscit illum effectum distincte, prout in re futurus est, cum omnibus conditionibus et circumstantiis ejus, et ideo non habet de illo scientiam intuitivam, sed abstractivam; at vero Deus tam distincte intuetur futurum antequam sit, sicut quando est, tamque veram

intuitivam scientiam illius habet. Quocirca, in eo sensu in quo illi Patres noluerunt illam scientiam proprie appellare præscientiam, illa particula, *præ*, non solum excludit realem existentiam, sed etiam præsentiam objectivam exactam et omnimodam effectus sic cogniti.

19. *Quæ sit mens D. Thomæ.* — Tandem hunc eundem etiam existimo fuisse sensum D. Thomæ. Primo, quia nullibi talem coexistentiam realem explicuit, sed semper declarat per ordinem ad divinum intuitum; sic enim 1 part., quæst. 14, art. 13, scribit: *Omnia quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, quia ejus intuitus fertur ab æterno super omnia, prout sunt in sua præsentia*; et infra: *Contingentia infallibiliter a Deo cognoscuntur, in quantum subduntur divino conspectui secundum suam præsentialem*. Et idem colligere licet ex solutionibus argumentorum, præsertim ad secundum, et ex art. 9, ubi dicit scientiam, qua Deus novit quæ futura sunt in aliqua differentia temporis, vocari scientiam visionis, *quia cum æternitate mensuretur, quæ sine successione existens totum tempus comprehendit, præsens intuitus Dei fertur ad omne tempus, et in omnia quæ sunt in quocumque tempore, sicut in subjecta sibi præsentialem*; ubi non dicit: Sicut in coexistentia sibi realiter, sed: *Sicut in subjecta sibi præsentialem, quia ejus intuitus (ait) habet hanc vim attingendi et subjiciendi sibi omnia tempora*. Optimus locus est, quæst. 16, art. 2, ubi inquit an veritates creatæ sint æternæ; et respondet esse æternas, solum prout sunt objective in intellectu divino: *Et si nullus (inquit) intellectus esset æternus, nulla veritas creata esset æterna*. Et in solutione ad 3, extendit hanc doctrinam ad veritates contingentes. Et quæst. 20, art. 2, ad 2, dicit creaturas ab æterno non fuisse, nisi in Deo; tamen, per hoc quod in Deo fuerunt, ab æterno cognosci ab ipso in propriis naturis; et quæst. 87, art. 4, sic ait: *In seipsis quidem futura cognosci non possunt nisi a Deo, cui etiam sunt præsentia, dum in cursu rerum sunt futura, in quantum ejus æternus intuitus simul fertur supra totum temporis cursum*. Idemque fere dixerat quæst. 57, art. 3. Idem in 1, distinct. 38, q. unica, art. 4, ad 2. Et ita intelligunt D. Thomam Hervæus, Ægidius, Hispalensis et Sylvester, locis citatis. Duo vero hic supersunt explicanda. Primum, quid sit hæc præsentia objectiva; secundum, quomodo ad scientiam futurorum

deservit. Utrumque vero brevius et commodius ostendetur seq. cap., in quo magis declarabimus mentem et discursum D. Thomæ in illo art. decimo tertio.

20. *Solvuntur fundamenta oppositæ opinionis.* — *Dei scientia futurorum et præsentium eadem est.* — Fundamenta alterius opinionis ex dictis expedita sunt; nam dicta Sanctorum solum probant in æternitate Dei non esse intrinsecam successionem. Ex quo recte sequitur res omnes, quamdiu existunt, illi toti coexistere; non tamen inde sequitur semper ei coexistere, quia nulla res est quæ totaliter et adæquate illi coexistat. Ac propterea etiam non recte infertur res omnes ab æterno coexistere Deo, etiam in æternitate, cum non semper in illa existant, aut, quod idem est, illi coexistent. Unde etiam fit nihil repugnare divinæ æternitati et ejus permanentiæ, ut successive rebus creatis coexistat quatenus illæ successive existunt, quia hæc successio non est intrinsece in Deo, sed denominatio extrinseca respectu illius, quam negare non possunt Cajetanus et alii, quatenus secundum propriam temporis durationem factentur non semper neque simul coexistere Deo res omnes creatas; ergo secundum eam considerationem coexistunt successive; præter hanc vero non dari aliam, satis, ut opinor, ostensum est. Ad alteram vero partem, fatemur quidem, si daretur talis præsentia realis creaturarum, illam ex parte objecti fore sufficientem rationem seu conditionem, ut ab intellectu habente sufficientem vim cognoscendi videri possent; tamen, quia hæc præsentia intelligi non potest antequam in sua duratione existat, ideo negamus rationem illam sic intellectam esse sufficientem, imo et esse possibilem. Unde a fortiori negamus esse necessariam. Nec D. Thomas et alii Patres in hoc sensu locuti sunt, ut ostendimus. Nec vero hinc sequitur Deum aliter scire rem ab æterno, seu antequam sit et actu existat, quia, ut supra dicebamus, hæc scientia Dei ab æterno est intuitiva, quia perfectissime repræsentat rem secundum omnes conditiones existentie ejus, neque aliquid amplius in ea videt quando existit, quam antea; neque alio modo ex parte sua, quia eadem claritate et perspicuitate semper videt; sed ex parte rei videt eam aliter se habere, et sub alio respectu comparari ad hoc vel illud tempus. An vero per denominationem quamdam extrinsecam possit hoc modo scientia Dei ratione a nobis distingui in scientia futurorum et præ-

sentium, non multum refert; quia quæstio solum videtur esse de nomine. Gabriel tamen, in 1, d. 39, videtur id insinuare, cum cognitionem hanc distinguit in scientiam et præscientiam; eadem vero ratione addere debet memoriam, quæ sit scientia præteritorum, nam eadem est de illa ratio. Alii vero Doctores communiter non ita distinguunt, nec videtur necessarium, quia illa tria solum distinguuntur a nobis, quando aliquo modo variatur cognitio propter illum respectum, aut in objecto aliquid mutatur vel additur, quod saltem secundum rationem intelligitur addi in scientia, quomodo distinguimus in Deo scientiam futurorum a scientia possibilium; at vero per scientiam rei præsentis nihil additur, etiam secundum rationem, scientiæ rei futuræ, sed eadem res cum diverso respectu significatur; illæ ergo denominationes pertinent magis ad objecta ipsa, quam ad scientiæ distinctionem. Cætera, ex dicendis duobus capitibus sequentibus, disoluta relinquuntur.

CAPUT VIII.

QUO TANDEM MODO COGNOSCAT DEUS FUTURA CONTINGENTIA.

1. *Difficultatis ratio.* — In omnibus divinis rebus, difficilius est cognoscere quomodo sint quam quomodo non sint. Et ideo, reiectis modis quibus non satis cognoscuntur hæc futura, adhuc superest, quod difficilius est, ut, si fieri potest, declaremus modum quo cognoscuntur. Ratio autem difficultatis satis colligitur ex dictis, quia neque in alio, neque in seipsis videntur posse cognosci; quomodo ergo cognoscuntur? Propter quam difficultatem, ut supra dicebam, fere omnes Nominales dicunt, fide quidem nos certo scire, Deum hæc cognoscere, impossibile tamen esse intellectui humano declarare modum quo illa cognoscit. Ita Ocham, in 1, distinct. 38, quæst. 1; Gabriel, quæst. 1, artic. 2, post secundam conclusionem; Gregorius, quæst. 2, artic. 2; et fere idem dicit Corduba, supra dicta quæst. 55, dub. 10.

2. *Per simplicem intuitum veritatis cognoscuntur hæc futura.* — Nihilominus dicendum est Deum cognoscere hæc futura, solum per simplicem intuitum veritatis vel rei quæ futura est, in sua temporis differentia, et prout in illa futura est, et secundum omnes condi-